

UNIwersytet Medyczny w Białymstoku
Wydział Farmaceutyczny z Oddziałem
Medycyny Laboratoryjnej

Zakład Chemii Leków

15-222 Białystok, ul. Mickiewicza 2D

Tel. (85) 748-57-06, FAX (85) 748-58-66

pal@umb.edu.pl

Prof. dr hab. n. farm. Jerzy Pałka

Białystok, 10.01.2022.

OCENA PRACY DOKTORSKIEJ

PT.: "Uwarunkowania i zakres produkcji Poznańskich Zakładów Farmaceutycznych „Polfa” w latach 1961-1998” wykonanej przez mgr Piotra Skalskiego w Katedrze i Zakładzie Historii i Filozofii Nauk Medycznych Uniwersytetu Medycznego w Poznaniu.

Przedstawiona mi do recenzji rozprawa doktorska stanowi obszerne opracowanie historyczne z retrospektywną analizą działalności Poznańskich Zakładów Farmaceutycznych „Polfa” w okresie gospodarki socjalistycznej (1961-1989) oraz wolnorynkowej (1990-1998). Celem przeprowadzonej analizy była ocena racjonalności działań gospodarczych PZF „Polfa”, słuszności podejmowanych decyzji, strategii rozwoju przedsiębiorstwa, zwłaszcza w zakresie wytwórczości, asortymentu, infrastruktury, potencjału naukowo-badawczego, współpracy naukowo-badawczej i wielu innych. Szczególną uwagę zwraca Autor tego opracowania na uwarunkowania gospodarczo-polityczne i naukowo-technologiczne wpływające na poziom modernizacji produkcji i rozwoju przedsiębiorstwa w omawianym okresie działalności. Treść pracy doktorskiej obejmuje 7 rozdziałów które dokumentują powstanie i działalność Poznańskiej „Polfy” na tle ówczesnego stanu organizacyjnego i politycznego polskiego przemysłu farmaceutycznego, strukturę organizacyjną przedsiębiorstwa, czynniki wpływające na rozwój i strategię przedsiębiorstwa, asortyment i technologie wytwarzania produktów, wartość sprzedaży, rentowność i wiele innych.

Podjęcie przez Doktoranta niniejszego tematu badania losów PZF „Polfa” na przestrzeni niemal 4 dekad i dwóch ustrojów polityczno-gospodarczych uważam za uzasadnione i ważne z punktu widzenia zarówno poznawczego jak i potencjalnie przydatnego w zrozumieniu kluczowych etapów rozwoju przedsiębiorstw oraz wpływu różnych czynników w wyznaczaniu kierunków tego rozwoju. Zasadniczą wartością poznawczą tego opracowania jest zgromadzenie obszernej dokumentacji bogatej historii PZF „Polfa” ze zbiorów archiwalnych tego przedsiębiorstwa (około 80 dokumentów) oraz archiwum Zjednoczenia Przemysłu Farmaceutycznego „Polfa” (ponad 20 aktów), archiwum Uniwersytetu Medycznego w Poznaniu (8 aktów), archiwum IPN w Poznaniu (7 aktów), dekretów, rozporządzeń i Uchwał Rady Ministrów (35 aktów), literatury przedmiotu (około 150 pozycji), dokumentacji NIK, encyklopedycznej, internetowej, kwestionariusza dla osób współpracujących w przeszłości z PZF „Polfa” i innych. Wartością dodaną tego opracowania jest analiza funkcjonowania przedsiębiorstwa w dwóch systemach polityczno-gospodarczych: scentralizowanej gospodarce socjalistycznej i gospodarce wolnorynkowej. Zdecydowanie więcej miejsca Doktorant poświęcił funkcjonowaniu przedsiębiorstwa w latach 1961-1998, w okresie, w którym działalność PZF „Polfa” nie była dotychczas podsumowana. Z tego względu niniejsze opracowanie stanowi oryginalne kompendium wiedzy o funkcjonowaniu tego przedsiębiorstwa głównie w okresie gospodarki scentralizowanej.

Na podstawie przytoczonej literatury powyższych zagadnień Doktorant opracował syntetyczny wstęp opisujący genezę PZF „Polfa” na tle powojennej działalności wytwórni farmaceutycznych, procesu ich nacjonalizacji oraz początków funkcjonowania w warunkach rynkowych. W części badawczej scharakteryzował działalność Zjednoczenia Przemysłu Farmaceutycznego „Polfa” i dokonał analizy czynników wpływających na funkcjonowanie tego przedsiębiorstwa, zwłaszcza wpływu strategii działania, bazy surowcowej, infrastruktury, potencjału naukowo-badawczego, technologicznego, współpracy międzynarodowej i innych. Treść pracy doktorskiej została przedstawiona w postaci monografii liczącej 320 stron zawierającej 4 schematy organizacyjne PZF „Polfa”, 13 tabel i 7 wykresów (przedstawiających asortyment i wartość sprzedaży w omawianym okresie) oraz obszerną literaturę. Stanowią one ilustrację obszernego zakresu badań i ogrom udokumentowanej pracy badawczej Doktoranta. Umiejętność wyszukiwania dokumentacji źródłowej oraz znajomość metodologii korzystania z tych aktów zapewniła wysoką jakość przeprowadzonych analiz i świadczy o wysokich kompetencjach i profesjonalizmie warsztatowym Doktoranta.

Niniejsza rozprawa doktorska daje odpowiedź na wiele niezbadanych i nieopisanych do tej pory kwestii dotyczących wpływu nacjonalizacji przemysłu farmaceutycznego i PZF „Polfa” na strategię działalności w zakresie produkcji, infrastruktury, współpracy naukowo-technologicznej, współpracy międzynarodowej i wielu innych działań przedsiębiorstwa. Autor tego opracowania przedstawia model badawczy (obejmujący udokumentowaną ocenę uwarunkowań materialnych, relację Przedsiębiorstwo-Państwo oraz studium przypadku) pozwalający uzyskać odpowiedź na postawione wyżej pytania. Niewyjaśniona pozostaje jednak kwestia wpływu innych czynników na relatywnie niewielki postęp polskiego przemysłu farmaceutycznego względem węgierskiego, czeskiego czy jugosłowiańskiego, zarówno w okresie gospodarki znacjonalizowanej jak i rynkowej. Zagadnienie to może stanowić przedmiot kolejnych badań, być może interdyscyplinarnych, poszerzonych o analizę wpływu czynników socjologicznych.

Na podstawie uzyskanych wyników Doktorant sformułował bardzo obszerne wnioski opisowe, które odzwierciedlają najistotniejsze elementy poznawcze pracy oraz doskonale interpretują przedmiot badań na podstawie obszernej dokumentacji. Świadczy to o specjalistycznej wiedzy Autora pracy i pozwala pozytywnie ocenić umiejętność wyszukiwania i korzystania z literatury stanowiącej przedmiot pracy, rozwiązywania problemów badawczych oraz analizy i interpretacji zjawisk.

Przeprowadzona analiza przeszłości PZF „Polfa” stanowi zatem nie tylko wartość poznawczą ale również może posłużyć jako narzędzie do przewidywania lub konstruowania przyszłości przedsiębiorstwa. Zmieniająca się rzeczywistość i coraz to nowe wyzwania wymagają nowych umiejętności. Przykładem są przemiany lat 90., które wymusiły powstanie działów marketingu, agencji projektowych, wzornictwa branżowego, kontroli jakości, itp. wymuszająca nabycie nowych umiejętności.

Podejmowanie decyzji na bazie informacji wymaga działów informatycznych. Ważnym przesłaniem niniejszego opracowania jest uświadomienie potrzeby konkurencyjności w doskonaleniu produktów, odnawianie strategii, eksperymentowanie i stawianie coraz to nowych celów. Niniejsza praca nadaje czytelnikowi swoistego rodzaju „kompetencje przyszłości” obejmujące wiedzę historyczną błędów i wypaczeń, których należy unikać, doświadczenie pokazujące, że nie da się pominąć żadnego z etapów rozwoju człowieka, przedsiębiorstwa oraz inspirowanie do krytycznego myślenia w sensie biznesowym. Takie kompetencje, zwłaszcza umiejętność myślenia przyszłościowego na bazie analiz retrospektywnych mogą stać się w niedalekiej przyszłości nowym zawodem, którego zadaniem

będzie budowanie precyzyjnych prognoz przedsiębiorstwa. Projektowanie przyszłości to rozszerzający się horyzont myślenia i poszukiwania nowych rozwiązań pro-rozwojowych.

Podsumowując, pozytywnie oceniam niniejszą rozprawę doktorską i wkład Doktoranta w zgromadzenie, opracowanie i analizę obszernej dokumentacji bogatej historii PZF „Polfa” na podstawie licznych źródeł archiwalnych. Opracowanie to oprócz wartości poznawczej (wpływu różnych czynników w wyznaczaniu kierunków rozwoju PZF „Polfa”) przedstawia model badawczy (obejmujący analizę uwarunkowań materialnych, relacji Przedsiębiorstwo-Państwo oraz studium przypadku) do potencjalnego wykorzystania w analizie funkcjonowania innych przedsiębiorstw farmaceutycznych.

Lektura tego opracowania nasuwa następujące refleksje:

Stosunkowo niewiele miejsca poświęcono czynnikom wpływającym na rozwój PZF „Polfa” w okresie transformacji ustrojowej i gospodarczej. Jakkolwiek przytoczone przez Doktoranta fakty przekształceń własnościowych oraz standaryzacji produkcji i kontroli jakości produktów (GMP, GLP) sugerują mechanizm znaczącego rozwoju jakościowego przedsiębiorstwa w tym okresie, to analiza tego procesu została ograniczona do rysu historiograficznego czy kronikarskiego. Tymczasem standardy GMP i GLP w tym okresie stanowiły dla odradzających się firm raczej trudny do pokonania element konkurencji rynkowej. Ten okres działalności firm farmaceutycznych wymagał także dostosowania się do wymagań prawa patentowego, zwłaszcza, że na mocy traktatu o stosunkach handlowych i gospodarczych z USA (Mazowiecki-Bush, 1990) przedłużono okres ochrony patentowej leków. Działanie w warunkach monopolizacji światowego przemysłu farmaceutycznego (przypieczętowane w 1995 r. podpisaniem w Marakeszu w ramach WTO układu TRIPS (Trade-Related Aspects of Intellectual Property), musiało być niezmiernie trudne dla planów rozwojowych PZF „Polfa”. Zaakcentowanie tych okoliczności przedstawiłoby wyraźniej trudne warunki pierwszych lat restrukturyzacji przedsiębiorstwa.

Ciekawa byłoby także analiza porównawcza działalności PZF „Polfa” z podobnymi przedsiębiorstwami farmaceutycznymi na Węgrzech, w Czechach czy Jugosławii, działającymi w analogicznym okresie w tych samych realiach polityczno-gospodarczych. Rozumiem, że wykracza to poza ramy tematyczne niniejszej dysertacji i byłoby niezwykle trudnym zadaniem zdobycie materiałów źródłowych funkcjonowania firm zagranicznych.

Kolejny problem, który moim zdaniem powinien być silniej zaakcentowany to kadry dla odradzającego się przemysłu farmaceutycznego. Te zagadnienia, jakkolwiek fragmentarycznie opisywane uzupełniłyby analizę działalności Poznańskich Zakładów Farmaceutycznych „Polfa” w okresie gospodarki wolnorynkowej.

W odniesieniu do układu pracy uważam, że wnioski są zbyt obszerne i nie ułatwiają skupienia uwagi na najważniejszych zagadnieniach poznawczych pracy. Powyższe uwagi są dyskusyjne i nie umniejszają oczywiście merytorycznej wartości pracy doktorskiej.

Reasumując, uważam, że rozprawa doktorska mgr Piotra Skalskiego jest pracą wartościową, poprawnie przygotowaną warsztatowo, stanowi oryginalne opracowanie działalności PZF „Polfa” w okresie gospodarki socjalistycznej oraz wolnorynkowej i dostarcza wiedzy o wpływie między innymi strategii działania, bazy surowcowej, infrastruktury, potencjału naukowo-badawczego, technologicznego, współpracy międzynarodowej na potencjał badawczo-rozwojowy przedsiębiorstwa.

Oświadczam, że oceniana rozprawa doktorska spełnia warunki określone w art. 219 ust. 1 pkt 2 Ustawy z 20 lipca 2018, Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, Dz.U. z 2018 r. poz. 1668 z póź. zm. i na tej podstawie składam wnioski do Kolegium Nauk Farmaceutycznych Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu o dopuszczenie mgr Piotra Skalskiego do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

10.01.2022.

KIEROWNIK
Zakładu Chemii Leków
prof. dr hab. Jerzy Pałka